

Apel Związku Miast Polskich o zaprzestanie dyskryminacji mieszkańców miast

Ostatnie zmiany prawne w systemie dochodów własnych spowodowały znaczne ubytki we wpływach z podstawowego dochodu własnego JST, jakim są udziały w części podatku PIT. Łącznie w latach 2019-23 wynoszą one ponad 60 mld zł. Zmiany te w największym stopniu dotknęły finansów miast. Zostały one częściowo zrekompensowane: w roku 2021 „uzupełnieniem subwencji” w kwocie 8 mld zł, a w roku 2022 „dodatkowym udziałem w PIT” w kwocie blisko 14 mld zł. Rozdział tych środków był jednak dokonany według innych kryteriów niż rzeczywiste ubytki, co potwierdzają opublikowane ostatnio przez resort finansów dane o wykonaniu budżetów JST w roku ubiegłym. Jest wiele gmin, które w ramach rekompensat otrzymały środki kilkakrotnie większe niż całe dotychczasowe dochody z udziałów w PIT, natomiast rekompensaty, które trafiły do średnich i dużych miast, pokryły jedynie niewielkie części ubytków.

Dodatkową rekompensatą miały być dotacje na inwestycje, przyznane z nowych programów rządowych, jednak środki te nie stanowią uzupełnienia zmniejszonych dochodów bieżących, a ich podział był również zdecydowanie nierównomierny. Sytuacja ta jest uwidoczniła w załączonym materiale, opracowanym na podstawie danych Ministerstwa Finansów. Widać w nim dysproporcje między kwotami, które trafiły do mieszkańców różnych kategorii gmin.

Sytuację finansową wszystkich JST dodatkowo pogarsza szybko rosnące niedofinansowanie oświaty

Związek Miast Polskich uznaje, że programy wspierające rozwój obszarów wiejskich są potrzebne. Uważamy jednak, że wszyscy mieszkańcy Polski mają równe prawo dostępu do narodowych zasobów, w tym finansowych. Opisana wyżej sytuacja nosi **znamiona dyskryminacji społeczności miejskich**, na co – jako ich reprezentanci – nie możemy się zgodzić. Miasta pełnią ważne funkcje gospodarcze i społeczne w systemie osadniczym kraju, oddziałując również na obszary podmiejskie, dlatego ich rozwój musi mieć stabilne podstawy i również zasługuje na wsparcie.

Uważamy, że dotychczasowy system finansów JST został w poważnym stopniu destabilizowany, uniemożliwiając *de facto* planowanie finansowe w dłuższej perspektywie oraz zmniejszając potencjał rozwojowy, przede wszystkim miast. W tej sytuacji należy:

- pilnie wprowadzić sprawiedliwy mechanizm rekompensowania ubytków w dochodach bieżących JST, w tym poprzez objęcie udziałami JST także wpływów z PIT-u zryczałtowanego;
- zwiększyć kwotę części oświatowej subwencji ogólnej (początkowo wynosiła ona niemal 3% PKB, obecnie spadła do poniżej 2%);
- podjąć prace nad odbudową systemu finansów JST, poprzedzone analizą ostatnich zmian, rzetelną diagnozą oraz przywróceniem stabilnego, motywującego do wspierania rozwoju lokalnego systemu dochodów własnych;
- w ramach nowego systemu skorygować mechanizm wyrównawczy, który powinien nie tylko zmniejszać dysproporcje dochodowe, ale także w większym stopniu uwzględniać potrzeby wydatkowe poszczególnych kategorii JST, w oparciu o wystandaryzowane wskaźniki referencyjne, zaproponowane w rekomendacjach Banku Światowego opracowanych dla resortu finansów.

Jesteśmy gotowi wziąć udział w pracach nad przygotowaniem rozwiązań niezbędnych w perspektywie najbliższych dwóch lat oraz założeń nowej ustawy o charakterze systemowym.

Sopot, 3 kwietnia 2023 r.

(-) Zygmunt Frankiewicz
PREZES ZWIĄZKU